

**Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o potrebi po evropski obrambni industriji:
Industrijski, inovacijski in socialni vidiki (mnenje na lastno pobudo)**

(2012/C 299/04)

Poročevalec: **g. VAN IERSEL**

Soporočevalka: **ga. HRUSECKÁ**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 19. januarja 2012 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Potreba po evropski obrambni industriji: industrijski, inovacijski in socialni vidiki.

Posvetovalna komisija za spremembe v industriji, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 11. junija 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 482. plenarnem zasedanju 11. in 12. julija 2012 (seja z dne 11. julija) s 132 glasovi za, 1 glasom proti in 9 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 V svetu se dogajajo hitre geopolitične spremembe. Prevladujoč položaj zahodnega sveta je tarča gospodarskih in političnih izzivov. Medtem ko se proračuni za obrambo v Evropski uniji zmanjšujejo, se izdatki za obrambo na Kitajskem, v Indiji, Braziliji, Rusiji in drugih državah zvišujejo. EESO zato poziva Svet in Komisijo, naj izvedeta splošno oceno odločilnih vidikov položaja in vloge EU v svetu, kar bi omogočilo prepričljivo posodobitev evropske zunanje, varnostne in obrambne politike.

1.2 Obrambno politiko oblikujejo strateški interesi držav, zaznane grožnje in politični cilji, ki se v Evropi v glavnem določajo na nacionalni ravni. Zastareli pristopi očitno vodijo v večjo razdrobljenost, vrzeli, čezmerne zmogljivosti in pomanjkanje interoperabilnosti v evropskih obrambnih zmogljivostih. Argumenti za izboljšave so prepričljivi; gre za politično voljo. Ti argumenti so bili prepričljivi že leta 1986! ⁽¹⁾ Stanje je zdaj s političnega, gospodarskega in obrambnega vidika veliko bolj zaskrbljujoče. EESO poziva Svet, naj si resno prizadeva za oblikovanje obrambnega dejnika EU.

1.3 Varnostna in obrambna politika bi morala okrepiti samozavest EU in držav članic. V družbi in širši javnosti, pri ustreznih opremljenih vojaki, podjetjih in zaposlenih v sektorju bi morala zbuhati zaupanje. Državljeni EU imajo pravico do

ustrezne zaščite. Vedno bolj je potrebna ustrezna evropska oborožitev, prilagojena na prihodnost. Zato so trenutni osamljeni ukrepi držav članic popolnoma nezadostni, prav tako pa gre za zapravljanje denarja davkoplačevalcev.

1.4 V skladu s politikami in trenutno prakso v ZDA in v drugih (novo nastajajočih) globalnih akterjih in glede na izključno odgovornost vlad za zaščito oseb in zagotavljanje varnosti EESO poudarja, da je treba opredeliti evropske strateške interese v okviru skupne varnostne in obrambne politike (SVOP) ⁽²⁾. Nazadnje je trikotnik zunanjih zadev in varnosti, obrambne politike ter industrijskih zmogljivosti nedeljiv ter podpira položaj Evrope v svetu, njene gospodarske in politične interese in vrednote (človekove pravice, demokracijo). Evropska služba za zunanje delovanje bi morala biti neposredno udeležena.

1.5 EESO poudarja, da mora Evropa, če želi ohraniti močno varnostno in obrambno industrijo za ustvarjanje kritične mase za uspešnost in stroškovno učinkovitost, korenito spremeniti svoje mišljenje in politike. Slednje morajo zagotoviti stabilno in predvidljivo prihodnost za oborožene sile, ki bo ustrezala gospodarskemu in tehnološkemu pomenu Evrope. Zaradi velikih razlik med državami članicami so za to v prvi vrsti odgovorne glavne države članice proizvajalke.

⁽¹⁾ Glej "Towards a Stronger Europe", poročilo neodvisne študijske skupine, ki so jo oblikovali obrambni ministri držav Neodvisne evropske obrambne skupine z namenom dajanja predlogov za izboljšanje konkurenčnosti evropske industrije za obrambno opremo.

⁽²⁾ Skupna varnostna in obrambna politika kot sestavni del skupne zunanje in varnostne politike, Pogodba o Evropski uniji (PEU), člen 42 in naslednji. UL C 115, 9.5.2008.

1.6 EESO meni, da so močni argumenti za krepitev evropskega načrtovanja in zavzetega usklajevanja:

- sektor je kompleksen in temelji na znanju; zahteva dolgo-ročno načrtovanje;
- kljub privatizaciji imajo vlade v obrambni industriji velik delež kot stranka, regulator in izdajatelj izvoznih dovoljenj;
- pomanjkljivosti obstoječe strukture in (stroge) proračunske omejitve zahtevajo urejeno prilagajanje in ne razdrobljenih pristopov, ki zmanjšujejo verodostojnost zunaj in znotraj EU;
- zagotoviti je treba učinkovito usklajevanje med glavnimi proizvodnimi državami in državami z manjšo ali ničelno proizvodnjo, da se spodbudi nabava orožja v Evropi ter da se uporabi vse razpoložljivo znanje in izkoristijo velika podjetja ter mala in srednja podjetja (MSP) v celotni Evropi;
- nazadnje bo uspeh evropske industrije v svetu odvisen od razvoja stabilnega domačega trga v Evropi.

1.7 Poleg ukrepov Evropske obrambne agencije (EDA) in obrambnega svežnja iz leta 2007 ⁽³⁾ EESO poziva k dobro zasnovani evropski industrijski politiki za obrambni sektor, ki mora biti v skladu z vladnimi zahtevami in se financira z javnimi sredstvi. Ta industrijska politika mora v okviru strategije Evropa 2020 temeljiti na skupnih nacionalnih pristojnostih in pristojnostih EU – EDA in Komisija morata biti polnopravna partnerja – ter posvetovanjih z obrambno industrijo in drugimi zainteresiranimi stranmi, vključno s socialnimi partnerji, in potrebi po dobro organiziranem socialnem dialogu.

1.8 Politike in sredstva EU bi morali povezati naložbe na ravni EU in držav članic, kar bo zmanjšalo razdrobljenost in podvajanje javnih izdatkov, povečalo kakovost in interoperabilnost.

1.9 Najnovejše raziskave in razvoj so ključne za razvoj orožja "nove generacije", ki je nujno potrebno. Takšne raziskave in razvoj ne smejo biti nikoli izključno samo vprašanje industrije. Glavno odgovornost imajo vlade. Zato so raziskave in razvoj zelo izpostavljeni trenutnemu zmanjševanju proračunskih sredstev. Svet in zainteresirane strani bi morali čim prej opredeliti in uvesti raziskovalne programe, ki bi evropski industriji pomagali pri soočanju z neželeno odvisnostjo od drugih. Dvonamenska tehnologija je nujna. Podpirati bi jo moral program EU na področju raziskav in razvoja. Zagotoviti bi moral učinkovito čezmejno sodelovanje na področju raziskav in razvoja.

⁽³⁾ Direktivi 2009/43/ES (UL L 146, 10.6.2009) in 2009/81/ES (UL L 216, 20.8.2009). Svet in EP sta obrambni sveženj sprejela leta 2009. Države članice naj bi ga v nacionalno zakonodajo prenesle poleti leta 2011. Obrambni sveženj je vseboval tudi sporočilo *Strategija za močnejšo in konkurenčnejšo evropsko obrambno industrijo*, COM(2007) 764, 5.12.2007.

1.10 Nadaljnjo krepitev tehnološke in industrijske baze evropske industrije je treba čim bolj načrtovati. V ta namen so potrebni zadovoljivi ukrepi na ravni EU ⁽⁴⁾.

1.11 Potrebno je tesnejše sodelovanje med Komisijo, EDA in drugimi pomembnimi zainteresiranimi stranmi EU. Obnovljena zaveza predsednika Barrosa ⁽⁵⁾, podpredsednika Tajanija in komisarja Barniera je časovno zelo ustrezna. EESO pozdravlja tudi v prihodnost usmerjeno resolucijo EP o evropski obrambi in širokem naboru poglobitvenih vprašanj ⁽⁶⁾, ki je bila sprejeta decembra 2011.

1.12 V istem duhu in z vidika krepitev pobude delovne skupine Evropske komisije za obrambo EESO poziva Komisijo, naj o teh vprašanih razpravlja javno. Komisija bi prav tako morala razmisliti o zagotavljanju elementov rešitev za težave, ki izhajajo iz razlik v industrijskih in tehnoloških zmogljivostih držav članic kot tudi razlik v obsegu naložb v raziskave in obrambo na splošno.

2. Uvod

2.1 Člen 42 Pogodbe o Evropski uniji določa, da je skupna varnostna in obrambna politika sestavni del skupne zunanje in varnostne politike. Člen 42(3) dodaja, da države članice dajo Uniji na razpolago vojaške zmogljivosti za izvajanje navedene politike. Evropska obrambna agencija (EDA) si od leta 2005 prizadeva za krepitev industrijske in tehnološke baze obrambnega sektorja in boljšo opremljenost vojakov. Vendar je napredek na tem področju zelo omejen.

2.2 Pomembni prednostni nalogi sta dokončanje notranjega trga in učinkovito finančno usklajevanje. V okviru strategije Evropa 2020 se zagotavlja močna podpora obema ciljema. Ta napredek bi moral spodbuditi tudi nove ukrepe na področju evropske obrambe.

2.3 Vendar za sektor obrambe ni značilen podoben razvoj. Zdelo se je, da bo vojaški pakt med Francijo in Združenim kraljestvom leta 1998 pomenil novo razmišljanje in nov začetek. Enaka zavzetost za tesnejše sodelovanje na področju obrambe se je odražala v ustanovitvi podjetja EADS (European Defence and Space Company) leta 2003. Vendar se to sodelovanje ni dodatno utrdilo. Omeniti je treba, da države, ki so podpisale pismo o nameri (skupina držav z največjimi proizvodnimi zmogljivostmi, tj. Francija, Nemčija, Združeno kraljestvo, Italija, Španija in Švedska), v nasprotju s svojimi prvotnimi nameni še niso pripravile nobenega ustreznega predloga za racionalizacijo ali konsolidacijo.

⁽⁴⁾ Evropski skladi morajo biti vključeni v ta proces: prihodnji 8. okvirni program, Evropski sklad za regionalni razvoj, Kohezijski sklad, Evropski socialni sklad.

⁽⁵⁾ Stanje v Uniji, november 2011.

⁽⁶⁾ Resolucija EP z dne 14. decembra 2011 o vplivu finančne krize na obrambni sektor v državah članicah EU (2011/2177(INI)).

2.4 Stagnacija je privedla do nacionalnih pristopov in poudarka na nacionalni proizvodnji. Na tem področju poteka nekakšna ponovna nacionalizacija. Industrijska podjetja s sedežem v Evropi se vsa usmerjajo na izvozne trge. Niti vlade niti industrijski partnerji nimajo enotnega strateškega koncepta.

2.5 Medtem bodo novi izzivi vse bolj vplivali na potencialne trge. Velik izziv je razvoj orožja v gospodarstvih v vzponu. Kitajska, Rusija, Indija in Brazilija, ki jim sledijo nekatere manjše države, se že pripravljajo. Kitajski proračun za obrambo naj bi se do leta 2015 povečal s trenutnih 120 milijard EUR na 250 milijard EUR. Rusija je napovedala veliko povečanje obrambnega proračuna do leta 2015. ZDA porabijo več kot dvakratni celotni znesek evropskega proračuna: 450 milijard EUR v primerjavi z 240 milijard EUR, evropski proračun pa se vse bolj zmanjšuje. Celotni evropski proračun za raziskave in razvoj dosega največ 20 % proračuna ZDA. Za vojaško osebje je namenjenih 50 % evropskega obrambnega proračuna v primerjavi s 25 % proračuna ZDA. Evropa ima več vojakov, ki pa so veliko slabše opremljeni. Svetovne razmere nikoli več ne bodo takšne kot prej. Čas ni naš zaveznik.

2.6 V zadnjih desetletjih so številne študije zagovarjale prilagoditev obrambne industrije globalnemu trgu. Vse poudarjajo trajne pomanjkljivosti, saj so obrambni trgi zelo nepopolni, ker večina držav še naprej podpira "lastno" industrijo. Načrti za izboljšanje trgov, kot je obrambni sveženj EU iz leta 2007, naj bi odpravili nekatere tržne pomanjkljivosti in različne nacionalne prakse.

2.7 Obravnavana vprašanja so zelo kompleksna, med drugim zaradi velikih časovnih zamikov od faze oblikovanja do delovanja proizvodov v praksi. EESO zato meni, da bi bilo primerneje, da se to področje obravnava v okviru širšega pristopa s tehnološkega, gospodarskega in socialnega vidika in ne zgolj z obrambnega vidika.

2.8 Ključen dejavnik so razlike v strateških konceptih držav s pomembno oboroževalno industrijo, zlasti kar zadeva opredelitev "bitvenih interesov nacionalne varnosti" ter odnosov med nacionalno varnostjo in izvoznimi trgi. Nekatere manjše države imajo precej dobro razvito industrijo, medtem ko druge nimajo skoraj nobenih proizvodnih obratov. Očitno je, da se pristopi vseh držav razlikujejo glede na njihove potrebe in zmožnosti. Rezultat tega procesa sta razdrobljenost in mozaična podoba obrambne industrije. Operacije, kot je tista v Libiji, kažejo na bolečo podobo vedno večjih vrzeli v razpoložljivih orožnih sistemih. Posledice je treba jasno priznati in oceniti.

2.9 To velja tako za naložbe kot tudi za zaposlovanje. Obrambna industrija je visokotehnološka panoga, ki zaposluje neposredno 600 000, posredno pa dodatna dva milijona kvalificiranih delavcev. Obstajajo zaskrbljujoči pritiski za dodatna zmanjšanja. Za proizvodne obrate je pogosto značilna visoka regionalna koncentracija, ti obrati pa bi lahko postali centri

odličnosti, vendar obstaja nevarnost, da jih bo prizadelo zniževanje finančnih stroškov. Ti obrati bodo močno prizadeti, če reorganizacija in znižanja ne bodo načrtovani in strukturirani.

2.10 Trenutno stanje na področju zaposlovanja je seveda tudi glavna skrb posameznih vlad. To pa lahko ovira razvoj skupne vizije, ki je potrebna za ustrezno obravnavo socialnih posledic nazadujoče obrambne industrije, vključno z izgubo znanja in posledičnimi učinki na človeški kapital. Nasprotno pa bo skupna vizija spodbudila uravnoteženo ustvarjanje delovnih mest ter preprečila tveganje selitve visoko specializiranih raziskovalcev in tehničnega in znanstvenega osebja v tretje države, ki je v nasprotju s cilji, ki si jih EU prizadeva doseči s strategijo Evropa 2020.

2.11 Pristopi EU in medvladni okvir lahko imajo in morajo imeti isto usmeritev. Dokler bo prevladovala nacionalna suverenost, bodo rezultati kakršnega koli skupnega okvira omejeni, pri čemer bo doseženega le malo napredka na področju čezmernih zmogljivosti, prekrivanja in razdrobljenosti. Nasprotja med filozofijo o nacionalni suverenosti na eni strani ter finančnimi, tehnološkimi, gospodarskimi in socialnimi potrebami na drugi so očitna.

2.12 Zaskrbljujoče je, da cilj "združevanja in souporabe", tj. organizacija evropske soodvisnosti, ni bil določen v okviru skupne strategije. Kljub širokemu zavedanju o spremenjenih mednarodnih okoliščinah pritisk od zunaj očitno še ni dovolj močan za spodbujanje skupnih pristopov in rešitev. Zanimivo pa je, da evropske države na področju naročil za obrambo želijo še vedno ostati odvisne od ZDA, namesto da bi nabavljale v Evropi.

2.13 Če želi Evropa ohraniti močno varnostno in obrambno industrijo, ki bo sposobna razvijati in proizvajati najsodobnejše sisteme, s čimer bo zagotovila lastno varnost, je potrebna korenita sprememba v razmišljanju in politikah. Kakršno koli čakanje bi pospešilo zmanjševanje zmogljivosti pod ravni, ki omogočajo EU, da se ponovno povzpne na vrh na ključnih področjih. To bi bilo toliko težje, saj bi znižanja izdatkov za raziskave in razvoj neposredno vplivala na generacijo raziskovalcev in kvalificiranih delavcev. Če Evropa ne bo uspešna, lahko industrija propade, delovna mesta bodo izgubljena, znanje pa bo izpuhtelo, kar bo Evropo prepustilo na milost in nemilost drugim. Od tistih, ki si želijo najboljše za Evropo in evropsko varnost, se zahteva občutek za nujnost in ukrepanje.

3. Politični okvir

3.1 Pogodba o Evropski uniji pravilno poudarja tesno povezavo med zunanjo, varnostno in obrambno politiko. Učinkovita zunanja politika mora temeljiti na prepričljivih obrambnih zmogljivostih. Ustrezne obrambne zmogljivosti je treba oblikovati in razviti glede na zaznane grožnje in dogovorjene cilje v zelo zapletenem in krhkem mednarodnem okolju.

3.2 Ključni dejavnik sta položaj in vloga EU v jutrišnjem svetu, treba pa je upoštevati hitro spreminjajoče se geopolitične razmere, v katerih se pojavlja vedno več svetovnih akterjev. S tega vidika EESO meni, da je skrajni čas za usklajena prizadevanja v Evropi. Pretekle in nedavne izkušnje potrjujejo, da lahko nadaljevanje tradicionalnih pristopov pomeni nevarnost, da bodo Evropa in države članice odrinjene na stranski tir.

3.3 EESO poziva k ustvarjanju stabilne in predvidljive prihodnosti za evropske oborožene sile, ki bo ustrezala trenutnemu gospodarskemu in tehnološkemu pomenu Evrope. Zaradi velikih časovnih zamikov od faze oblikovanja do delovanja sistemov v praksi je še bolj nujno, da se odločitve sprejmejo letos.

3.4 EESO s socialnega in političnega vidika poudarja štiri pomembne vidike, kar zadeva potrebo po učinkovitih evropskih obrambnih zmogljivostih:

- zaščita prebivalstva
- potreba po ustrezno opremljenih vojakih
- stabilna in predvidljiva delovna mesta in
- dobro zasnovane evropske humanitarne in vojaške operacije v svetu.

3.5 Poteka stalna razprava o prihodnosti SVOP, ki pa se le redko tako imenuje. Številne teme, kot so uporaba bojnih skupin, polemike v zvezi z vzpostavitvijo enega samega sedeža za izvajanje operacij, financiranje misij EU v okviru SVOP, zagotavljanje prispevkov za navedene misije in pozivi k pregledu evropske varnostne strategije, so del razprav o SVOP v vsem, razen po imenu. Če bi k temu vprašanju lahko pristopili na navedeni način, bi to pomenilo napredek. Poleg tega je treba v vseh razpravah o teh pomembnih vprašanjih upoštevati tudi posledice odločitev (ali njihove odsotnosti) za industrijo. To bo tudi potrdilo močne povezave med industrijskimi zmogljivostmi in izvajanjem SVOP. Glavno odgovornost imajo vlade.

3.6 Transatlantski odnosi in NATO so ključnega pomena. Dolgo časa so Američani ostro kritizirali način, kako Evropejci izpolnjujejo svoje obveznosti na področju obrambe znotraj zavezništva. Na obeh straneh Atlantika se pojavljajo stalne zahteve po oblikovanju "evropskega stebra" v NATO. Do zdaj se je dogajalo ravno nasprotno.

3.7 Pomanjkanje ustreznega "evropskega stebra" ima politične korenine. V Evropi še vedno ni zadostne politične volje za opredelitev "strateških interesov" ali skupnih ključnih vojaških zmogljivosti. Nasprotno pa ZDA in druge države uporabljajo pojem strateških dejavnosti, ki zajema vse raziskave in industrije, ki prispevajo h globalni (civilni ali vojaški) varnosti njihovih državljanov.

3.8 S tega vidika EESO meni, da je treba z oblikovanjem "evropskega stebra" pretirano odvisnost evropskih vojaških zmogljivosti od ZDA nadomestiti z bolj uravnoteženim odnosom. Hkrati z nujno potrebno razpravo o skupnih evropskih

strateških interesih, za katero so odgovorne izključno vlade, je treba čim prej začeti s pravilnim načrtovanjem prek sodelovanja med evropskimi institucijami, državami članicami in obrambno industrijo ter s postopnim pregledom navad držav članic, da avtomatično kupujejo "s police" v ZDA.

3.9 Izboljšanje pogojev za bolj enakopravno industrijsko sodelovanje s sektorji v ZDA bo koristno z industrijskega in finančnega vidika.

4. Evropska obrambna industrija

4.1 Zunanja, obrambna oz. varnostna politika in obrambna industrija so med seboj tesno povezane. Kljub privatizaciji imajo vlade v obrambni industriji velik delež kot stranka, regulator in izdajatelj izvoznih dovoljenj.

4.2 Obrambna industrija ima na izvoznih trgih veliko manevrskega prostora. To je deloma posledica privatizacije in deloma ustreznih spodbud vlad: zaradi gospodarske krize postajajo nekateri obrambni ministri jasni zagovorniki izvoza. Vendar je obrambni sektor zaradi krize prisiljen, da obravnava izvoz kot osrednjo značilnost svojega poslovnega modela. Leto 2011 je bilo za evropske industrije v povprečju zelo donosno. Podjetja so precej uspešna tudi pri razvoju dvonamenske proizvodnje.

4.3 Svetovni akterji, kot so Kitajska, Indija in Brazilija, imajo lastne zunanjepolitične ambicije, ki privedejo do zviševanja obrambnih proračunov. V tem trenutku to ustvarja priložnosti za evropski izvoz. Vendar kako dolgo še? Industrija še vedno posluje sorazmerno dobro, vendar je njen uspeh v glavnem odvisen od naložb pred približno 20 ali 25 leti. Nadaljnje zmanjševanje ali stagnacija naložb bi v tem trenutku že imela nepopravljive posledice za bližnjo prihodnost.

4.4 Poleg tega je mogoče pričakovati, da bodo novo nastajajoče sile začele nadgrajevati svojo industrijo neodvisno od zahodnih industrij in da bodo posledično kot prihodnji konkurenti Evrope na trgih tretjih držav vedno bolj blokirale ali pogojevale uvoz iz zahodnih držav.

4.5 Trenutno v Evropi ni nobenih novih pomembnih programov pred začetkom izvajanja, kar bo nedvomno vplivalo na prihodnji uspeh na področju izvoza. Poleg tega že nekaj časa nobena od pomembnih držav v vzponu ni izvedla prenosa tehnologije in proizvodnje večjega obsega v svojo državo.

4.6 Enkratne izvozne pogodbe bodo najverjetneje uporabljene za kopiranje tehnologije zahodnih industrij. Za to bi lahko bila alternativa blokadi uvoza vzpostavitev proizvodnih (in razvojnih) objektov v teh državah. Trenutno je v glavnem mogoče le domnevati, v kakšni meri bo takšen razvoj vplival na industrijske objekte in možnosti za delo v Evropi. Na dolgi rok je verjetno, da bodo položaj evropske industrije spodkopali novo nastajajoči velikani. Napredna tehnologija in proizvodnja v teh državah bosta vplivali tudi na (potencialne) evropske izvozne trge v drugih tretjih državah. Konkurenca med proizvodi in cenami bo ostrejša.

4.7 Zaradi velikih časovnih zamikov v razvoju in proizvodnji ter tehnoloških naložbah in stalnih inovacijah Evropa potrebuje ciljno usmerjeno usklajevanje za zagotavljanje sodobne in neodvisne obrambne industrije. Dokler bodo velikost trga v glavnem določale nacionalne meje, bo skoraj avtomatično pod kritično maso, tudi v velikih državah članicah. Izvoz v tretje države lahko to do neke mere ublaži, vendar je prihodnost negotova, tržne razmere pa pogosto še zdaleč niso stabilne.

4.8 Stalna zniževanja proračunskih sredstev, ki v sedanjih okoliščinah pomenijo znatne omejitve, bi morala biti svarilo. Vplivajo na proračune za naložbe in javna naročila, in sicer ravno takrat, kadar operativni stroški in stroški vzdrževanja ostajajo na isti ravni ali se zvišajo kot posledica stalnih vojaških operacij (Afganistan, Libija, operacije boja proti piratstvu, če navedemo le nekatere).

4.9 To bi pomenilo preložitve ali celo ukinitve naložb, ki so ključnega pomena za industrijo, da se zagotovita vzdrževanje in obnova proizvodnih in razvojnih zmogljivosti. Poleg tega bo industrija sama v kriznih časih manj pripravljena vlagati v takšno vzdrževanje ali nove dejavnosti. Samo z doslednim sodelovanjem je mogoče zagotoviti potrebne naložbe.

4.10 EESO zagovarja dobro zasnovano evropsko industrijsko politiko za obrambni sektor, od zasnove sistemov do operativne faze. Tukaj gre za posebno industrijsko politiko. Že po svoji naravi ta politika pomeni javni trg: raziskave in razvoj je treba zaradi nedonosnih začetnih marž in zaradi posebnih vladnih zahtev financirati s sredstvi, ki ne bodo izhodiščni kapital. Treba je opredeliti ključne evropske industrijske zmogljivosti ter naložbene politike za spodbujanje močne evropske proizvodnje. Nobena država sama nima zadostnih sredstev za financiranje "nove generacije" orožja, zato je treba nacionalne in evropske cilje ter nacionalna in evropska sredstva združiti v finančnem in industrijskem smislu. Upravljanje bi moralo temeljiti na skupnih pristojnostih EU in držav članic v skladu s sprejeto strategijo Evropa 2020. To je tudi učinkovita oznaka za optimizacijo usklajevanja med evropskimi institucijami in znotraj Komisije, ki še vedno deluje pod svojimi zmogljivostmi. S tega vidika lahko delovna skupina, ki bo kmalu začela delo kot platforma – Komisija, EDA in EEAS – za razpravo o prednostnih nalogah, zmogljivostih in vrzelih, zagotovi dragoceno podporo.

4.11 Raziskave in razvoj so osrednja tema. Obrambna industrija je visokotehnološka, na znanju temelječa industrijska dejavnost, ki bo potrebna tudi za razvoj izpopolnjenih prototipov. Raziskave in razvoj skoraj nikoli niso izključno samo vprašanje industrije. Razvoj in življenjski cikli sistemov so enostavno predolgi, finančni učinek pa prevelik, da bi industrija prevzemala vsa finančna tveganja. Zgodovina kaže, da se vsi uspešni programi izvajajo v sodelovanju med vladami in industrijo.

4.12 Zelo visok odstotek za raziskave in razvoj na področju obrambe na svetu financirajo vlade bodisi neposredno ali

posredno prek nabav. Glede na naravo proizvodov ni presenetljivo, da se industrije na splošno izogibajo prevelikim finančnim tveganjem. Raziskave in razvoj na področju obrambe so zelo občutljivi za zniževanja vladnih izdatkov.

4.13 Posledično so za raziskave, tehnologijo in razvoj poleg konsolidacije industrije potrebna tudi zadostna finančna sredstva in združevanje, o katerih se bodo dogovorile države članice, Komisija in industrija. Naložbe v obrambo zahtevajo visoko raven financiranja za raziskave in razvoj ter tehnološke projekte. Poleg tega je treba zagotoviti dostop do kritičnih tehnologij. Če ključne tehnologije za razvoj in proizvodnjo ne bi bile več dostopne zaradi omejitev uvoza, ki bi jih uvedli drugi, bi nastale resne težave za doseganje ciljev na področju evropske varnosti.

4.14 Raziskave in razvoj, ki se izvajajo zunaj obrambnih organizacij, imajo zelo pomembno vlogo zaradi napredka neodvisne znanosti in tehnologije na številnih področjih. Pogosto se šele v zadnjih fazah razvoja z zadnjo uporabo določi, ali gre za raziskave in razvoj na "obrambnem" ali "civilnem" področju. Dvonamenskost raziskav in razvoja, kot je IT, je vedno bolj pomembna za uporabe v obrambne namene. Za bazo evropske obrambne tehnologije in industrije je zato ključnega pomena, da se spodbudi ta "dvonamenskost" raziskav in razvoja, zlasti zato, ker zagotavlja finančna sredstva, ki izvirajo zunaj obrambnih skupnosti.

4.15 O javnem financiranju raziskav in razvoja na ravni EU se morajo dogovoriti države članice. To financiranje lahko poteka v okviru prihodnjega 8. okvirnega programa ali prek ločenega sklada, po možnosti prek svežnjev na področju naprednih raziskav, kot sta nanotehnologija in umetna inteligenca. Zaradi razmerja med obrambno industrijo in javnim sektorjem je treba načrtovati posebne postopke.

4.16 EDA in Komisija bi morali imeti glavno vlogo, kot predvideva evropski okvir za sodelovanje, tudi zato, da se prepreči dnevno politično vmešavanje. EDA mora imeti možnost, da odigra svojo vlogo, kot je predvideno v Lizbonski pogodbi (7).

4.17 Ustrezna delovna sila z najnovejšimi spretnostmi in znanjem je ključna za industrijski program in program raziskav in razvoja na področju obrambe (8). To je dodaten trden argument, ki zagovarja stabilen okvir za raziskave in razvoj in industrijo in ne nenadzorovano prestrukturiranje. Treba je upoštevati, da je delovna sila na področju obrambe temelj za prihodnost obrambnih zmogljivosti. Posvetovanje in komuniciranje z industrijo, inštituti za raziskave in razvoj, visokošolskimi ustanovami, vojaškimi organizacijami in zainteresiranimi sindikati morata prispevati k temu, da bosta tekoče prestrukturiranje in napredna proizvodnja orožja v Evropi ustrezno organizirana.

(7) Glej člena 45(1) in člen 42(3) PEU, UL C 115, 9.5.2008.

(8) Glej *A comprehensive analysis of emerging competences and skill needs for optimal preparation and management of change in the EU defence industry*, končno poročilo, maj 2009, poročilo Eurostrategies za Evropsko komisijo.

4.18 Zaradi proračunskih omejitev je treba odpraviti prekrivanja in neučinkovitost. Nadzorovana konsolidacija ni nujno enaka ustanavljanju velikih podjetij. Konsolidacija pomeni vzpostavitev zadostne kritične mase in kakovosti v skladu z mednarodnimi standardi, ki zagotavljajo konkurenčen položaj na domačih trgih in v tretjih državah. Vlade, pomembni akterji EU in industrija morajo vedno bolj usklajevati načrtovanje projektov na evropski ravni.

4.19 Razlike v velikosti in dosežkih industrij so dejstvo. Države članice se glede na obseg industrije močno razlikujejo. Del sporazuma med udeleženiimi državami bi moral zagotoviti, da se industrije v državah, ki niso podpisale pisma o nameri (tj. glavne proizvajalke), vključijo v pomembne projekte. Ta pristop ni zgolj politično zaželen, temveč spodbuja tudi plodne odnose med velikimi in malimi podjetji ter raziskovalnimi inštituti. Kot dobavitelji bi MSP morala uspešno prispevati k verigam pametne specializacije.

4.20 Posebno pozornost je treba nameniti zaznavni ranljivosti v državah Srednje Evrope zaradi njihove izpostavljene geografske lege. Ker je treba državljanom v teh državah dati občutek, da so dobro zaščiteni, in ker je zaželeno, da se v celoti izkoristi posebno tehnično znanje na področju obrambe, EESO poudarja potrebo po ustreznem vključitvi razpoložljivega znanja in sposobnosti v državah Srednje Evrope v tekoče in prihodnje obrambne projekte.

4.21 Integriran evropski trg za obrambne proizvode bi pomenil stabilnejši domači trg. Poleg povezovanja obstoječih nacionalnih trgov bi evropski trg spodbudil usklajevanje ali celo standardizacijo zahtev in pravil o javnih naročilih med različnimi državami članicami. Več usklajenosti ali standardizacije bi pomagalo izboljšati finančne in gospodarske razmere, ki bi prispevale k večji konkurenčnosti evropskih podjetij na globalnem trgu.

4.22 Evropski obrambni trg bi imel kritično maso. S tega vidika EESO opozarja na škodljive posledice, če bodo države članice še naprej kupovale "s police" v tujini, zlasti v ZDA. Prvič, to zmanjšuje prednosti evropskega trga za industrijo; posledično bi se cene takšnih obrambnih proizvodov za evropske stranke zvišale, če bi se industriji preprečila prodaja na trgih tretjih držav, kjer bo (državna) konkurenca nedvomno postala ostrejša. Drugič, evropske države, ki v ZDA kupujejo "s police", plačujejo za ameriške tehnološke stroške, ki so vključeni v ceno navedenih proizvodov.

4.23 Glede na finančne in mednarodne politične izgledе so temeljna evropska razprava in operativni sklepi nujni. Če vse države članice ne bodo želele sodelovati v skupnem okviru, mora prevladati načelo "okrepljenega sodelovanja". Več povezovanja in pozitiven odnos do kupovanja evropskih proizvodov se bosta izkazala kot edini način, da se doseže velikost trga, ki je primerljiva s tisto v ZDA. Brez učinkovitega domačega trga obstajajo razlogi za resne dvome, ali ima evropska industrija kakršne koli možnosti za konkuriranje na globalni ravni.

5. Nekatera specifična vprašanja

5.1 Industrijska struktura različnih oboroženih sil – na kopnem, morju in v zraku – se med državami močno razlikuje. Za številna področja velja, da nobena država ni več sposobna sama razvijati novih generacij orožja.

5.2 Na področju kopenske oborožitve je samo omejeno število velikih, sistemsko celovitih podjetij sposobno razvijati in proizvajati glavne bojne tanke in lažja vojaška vozila. Glavni evropski proizvajalci so v Franciji, Nemčiji in Združenem kraljestvu. Obstaja cela vrsta podsistemskih proizvajalcev in ponudnikov na tretji stopnji, pri čemer je srednja Evropa premalo zastopana.

5.3 Številne države razvijajo "lastno" ladijsko industrijo in gradijo plovila, katerih velikost in kompleksnost se med državami zelo razlikujejo. Države podpisnice pisma o nameri in Nizozemska so vodilne, tudi na področju oblikovne zasnove in kompleksnih pomorskih raziskovalnih objektov, ki se od razvoja civilnega ladjedelništva precej razlikujejo. Tudi tukaj obstaja cela vrsta podsistemskih proizvajalcev in ponudnikov na tretji stopnji.

5.4 Vojaški zrakoplovi se razvijajo in proizvajajo samo v nekaj državah. Industrija je skoncentrirana na manjše število pretežno multinacionalnih podjetij, ki delujejo na evropski in širši ravni: v glavnem gre za EADS, BEA-Systems, Dassault in Saab-Aircraft. Napredne raziskave na področju aerodinamike so omejene le na nekaj držav.

5.5 Sektor elektronike, vključno s poveljevanjem, komuniciranjem in nadzorom, je za obrambo vedno bolj pomemben, pri čemer so najpomembnejši akterji Thales, BAE-Systems in Finmeccanica. Za največji evropski skupini elektronske industrije, Philips in Siemens, je obramba manj pomembna. Za ti dve podjetji je obseg proizvodnje za stroškovno učinkovito množično proizvodnjo posebnih elektronskih sestavnih delov, kot so integrirana vezja za obrambo, tako ali tako premajhen. Angažiranje teh velikih industrijskih skupin pa vseeno kaže, kako pomembna je dvonamenskost na tem področju.

5.6 Kar zadeva streliva in eksplozive, se je število industrij v zadnjih desetletjih postopoma zmanjševalo, deloma zaradi okoljskih omejitev. Zaradi javne varnosti je ta industrija prisiljena, da starejše proizvodne obrate ali preselijo ali jih enostavno zaprejo.

5.7 Dostop do kritičnih tehnologij je ključnega pomena in ga je treba podpirati v okviru SVOP. Enako velja za nekatere materiale, kot so ogljikova vlakna ali materiali za elektronske sestavne dele.

5.8 Obrambni sveženj iz leta 2007, ki je bil sprejet leta 2009, je lahko v veliko podporo. Države članice bi morale direktivi prenesti do poletja 2011. Še vedno je prezgodaj, da bi njune posledice za oblikovanje notranjega trga ocenili kot pozitivne oziroma bi bili glede njih skeptični. Proces še ni zaključen, na izvedbo cilja prenosa obrambnih proizvodov znotraj Skupnosti in pojmov, kot so "bistveni interesi nacionalne varnosti", pa bo treba še počakati.

5.9 Člen 346 PDEU omogoča odstopanje od zakonodaje EU na področju javnih naročil, da se zaščitijo bistveni interesi nacionalne varnosti. Ta široka opredelitev lahko prepreči ustrezen razvoj trga, zlasti v zelenih dobavnih verigah. EESO zagovarja ožjo razlago člena 346, ki nudi zadostne možnosti za evropske rešitve in optimalne evropske dobavne verige, da se

spodbudijo varnost oskrbe, strokovno znanje v državah članicah ter čim bolj ugodno razmerje med ceno in kakovostjo.

5.10 Nacionalna varnost informacij povzroča podobne težave, kot so tiste, navedene v točki 5.9, in jo je treba prav tako preučiti. To je pomembno in občutljivo vprašanje tudi v zvezi z udeležbo evropskih industrij v obrambnih projektih v ZDA.

5.11 "Souporaba in združevanje" sredstev, vključno s skupnimi programi usposabljanja, bi morali biti v prihodnost usmerjen program. Temeljni pogoj je, da se besedna podpora nadomesti s konkretnim načrtovanjem in ciljno usmerjenim pristopom z jasno določenimi fazami. Vendar dokler ne bo sporazuma o obrambnih doktrinah, bo zelo težko uresničiti "souporabo in združevanje" na izvedljiv način.

V Bruslju, 11. julija 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON
